Požárů v Evropě přibývá. Do roku 2100 se jejich počet zdvojnásobí. Co s tím?

12.5.2026 - Jana Kuřátková | Akademie věd České republiky

Do Českého Švýcarska se vrátil oheň. Plameny z minulého týdne jsou sice bezpečně uhašeny, znovu ale vzplály varovné hlasy volající po krocích, které by vzrůstající riziko lesních požárů do budoucna minimalizovaly. Shrňme zásadní poznatky a požadavky, které vyslaly evropské akademické autority směrem k politikům v reakci na katastrofu z roku 2022. Nejde totiž o to, jak rychle se oheň uhasí, ale jak připravíme zemi, aby v ní nezačalo tak snadno hořet.

Minulý týden uchvátily plameny les v národním parku České Švýcarsko. Zkraje května, v období, kdy teploměr po ránu občas ještě ukazuje nulu. Tedy nikoli v horkém létě, po týdnech spalujících teplot, kdy je země vyprahlá a lační po trošce deště.

Tentokrát se v Českém Švýcarsku jednalo o požár menšího rozsahu – hořelo na 100 hektarech lesa. V čerstvé paměti ale pořád máme katastrofu z července 2022, popelem tehdy lehlo 1060 hektarů a živel se podařilo zkrotit až po dlouhých třech týdnech. Zničující lesní požár v okolí Hřenska si tak připsal titul toho nejrozsáhlejšího v novodobé české historii. Požáry přitom po staletí v mírném pásu téměř vymizely, byť dříve po tisíciletí formovaly krajinu. S globálními klimatickými změnami se ale vracejí a znovu otevírají otázku své role v krajině.

Musíme se naučit žít s ohněm

Podle zprávy EASAC (Expertní rady evropských akademií) v současné době požáry v Evropské unii každoročně zasáhnou území o rozloze půl milionu hektarů – téměř dvakrát větší než Lucembursko. Nejvíce postižené jsou jižní státy okolo Středozemního moře, ale na novou éru se musejí připravit i kontinentální, alpské a boreální oblasti. Evropští odborníci předpokládají, že do roku 2100 se vlivem mnoha faktorů, jako jsou vylidnění venkova, proměny ve využívání půdy, častější sucha a nízké letní srážky, riziko požárů zdvojnásobí.

Z toho vyplývá jediné – Evropa musí přestat otálet a začít rychle plnit své klimatické plány a současně upravit způsob, jakým využíváme půdu a spravujeme krajinu. A také je potřeba – alespoň pro tuto chvíli – přijmout fakt, že sucho tu je, a naučit se žít s ohněm.

EASAC zformulovala tři klíčová doporučení pro evropské politiky. Stěžejní je vydat zákon o obnově přírody, a to s důrazem na obnovu rašelinišť a správu lesů. Proč zrovna rašeliniště? Jsou to nejbohatší úložiště uhlíku na planetě. Ukládají ho přibližně dvakrát více na hektar než severské lesy. Ochrana rašelinišť brání uvolňování emisí, které by dál zhoršovalo oteplování.

Zadruhé jde o prevenci při obnově přírody: pokud se vysází husté lesy bez ohledu na požární bezpečnost, vznikne jen obrovská zásobárna paliva, která při prvním větším suchu vzplane. Řešením je vyhýbat se monokulturní krajině – střídat lesy, pastviny, sady a prosvětlené plochy –, podporovat pastvu zvířat, která můžou přirozeně odstraňovat suchý podrost, a také se nebát řízeného vypalování.

Poslední doporučení se pojí s požární gramotností. Vzdělávání o rizicích by podle expertů mělo začít už u dětí. Cílem je edukovat společnost tak, aby věděla, jak ohni předcházet i jak s ním koexistovat, když už vznikne, místo aby se ho jen slepě bála.

Zranitelné Česko
Současné Česko není vůči požárům dostatečně odolné. Vyplývá to z expertního stanoviska AVex, které Akademie věd ČR připravuje pro legislativní potřeby zákonodárců. Riziko vzrůstá především v okolí velkých měst. Podle statistik v tuzemsku vzplane asi 1300 přírodních požárů ročně. Bezmála 90 procent ale nezasáhne plochu větší než jeden hektar.

Pokud ještě chvíli zůstaneme u řeči čísel, hlavními příčinami jsou kouření v lese (22 %), zakládání ohňů (22 %) a zapálení ve spojitosti s lesním hospodařením (10 %). Původ požáru bez lidského elementu je velmi ojedinělý, jde například o úder blesku (0,4 %).

Ve shodě s evropskými akademickými autoritami čeští vědci vyzývají k budování méně zranitelné krajiny. Rezistenci ekosystémů lze zvyšovat třeba úpravou druhového složení, např. výsadbou méně hořlavých dřevin, či věnovat se prevenci a připravenosti společnosti řešit krizovou situaci.

Jako fénix z popela
Oheň symbolizuje ničivou sílu, zkázu a chaos, ale taky znovuzrození. A příroda ho dokonce potřebuje – pomáhá zachovat rozmanitost a přispívá ke zdravému stavu krajiny. Pokud k požárům ovšem nedochází příliš často nebo nejsou extrémně intenzivní.

Katastrofy, jako byla ta v roce 2022, jsou výjimečné. I v Českém Švýcarsku se ale ekosystém rychle začal zotavovat. Už nadcházející rok zarostly spálené plochy pionýrskou vegetací – břízami, olšemi, ostružiníkem a hasivkou orličí. Vědci z Biologického centra AV ČR, kteří lokalitu prozkoumali, na spáleništi zaznamenali stovky druhů živočichů, včetně těch ohrožených. Porosty, které se obnovily samy, bez zásahu člověka, mají podle badatelů vyšší odolnost vůči budoucím požárům.

Proč se bojíme ohně a co oheň v přírodě způsobí? Odpovědi hledal přímo v Českém Švýcarsku pár měsíců po neštěstí popularizátor Zvěd spolu s odborníky z Akademie věd ČR.

Expertní stanovisko Akademie věd ČR jsme také stručně shrnuli v *A / Magazínu*.

Text: Jana Kuřátková, Divize vnějších vztahů SSČ AV ČR
Foto: Shutterstock, archiv Divize vnějších vztahů SSČ AV ČR

Text je uvolněn pod svobodnou licencí Creative Commons.

https://www.avcr.cz/cs/o-nas/aktuality/Pozaru-v-Evrope-pribyva.-Do-roku-2100-se-jejich-pocet-zdvojnasobi.-Co-s-tim